

SYLWETKI WIELKICH POLAKÓW: JACEK WORONIECKI OP

Wartość kultury narodowej jest określona poziomem kultury osobistej jej reprezentantów. Do grona wybitnych osobowości narodu polskiego nie sposób nie zaliczyć Jacka Woronieckiego – dominikanina, teologa, filozofa i pedagoga w jednej osobie.

Rys biograficzny

Jacek Woroniecki przyszedł na świat 21 grudnia 1878 r. w Lublinie, jako drugie dziecko w ziemiańskiej rodzinie księżęcej Mieczysława Woronieckiego, herbu Korybut, i Marii z Drohojowskich. Na chrzcie świętym otrzymał imiona Adam Marian Tomasz Pius Leon. Wczesne dzieciństwo spędził w majątku Kanie koło Chełma Lubelskiego. W domu rodzinnym, wraz z trzema braćmi i czterema siostrami, otrzymał solidne wychowanie religijne i patriotyczne. Ukończył rosyjskie gimnazjum w Warszawie (1898). Po czym odbył roczną służbę wojskową w pułku huzarów grodzieńskich. Następnie studiował na Uniwersytecie we Fryburgu szwajcarskim, zdobywając licencjat z nauk przyrodniczych (1902) oraz z teologii (1905).

Prawdopodobnie za radą o. Honorata Koźmińskiego, po powrocie do kraju wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie. Święcenia kapłańskie otrzymał 10 marca 1906 r. z rąk bp. Franciszka Jaczewskiego, który mianował go swoim kapłanem i sekretarzem. Jednocześnie pełnił obowiązki wykładowcy Pisma Świętego i katechetyki w lubelskim seminarium duchownym oraz prefekta w lubelskich szkołach średnich. Po roku pracy podjął dalsze studia we Fryburgu szwajcarskim, zwieńczone uzyskaniem tytułu doktora teologii na podstawie pracy pt. „Les principes fondamentaux de la sociologie thomiste” (1909).

We wrześniu 1909 r. wstąpił do Zakonu OO. Dominikanów. Po odbyciu nowicjatu w klasztorze w Fiesole koło Florencji, złożył śluby wieczyste i przyjął zakonne imię Jacek (1911). Po czym wrócił do Fryburga (1911-1913), gdzie pełnił funkcję duszpasterza akademickiego i wicedyrektora konwiktu dla księży studentów. Stamtąd udał się do Krakowa (1914-1915), gdzie wykładał etykę w dominikańskim Studium Generalnym, zreorganizował archiwum zakonne, oraz nawiązał kontakt z Komisją Historii Filozofii Akademii Umiejętności,

której został członkiem. Podczas kolejnego pobytu we Fryburgu (1916-1919), zajmował stanowisko profesora filozofii na tamtejszym uniwersytecie.

Od 1919 r. współuczestniczył, u boku ks. Idziego Radziszewskiego, w organizacji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Prowadził tam liczne zajęcia dydaktyczne: z teologii moralnej na Wydziale Teologicznym i na Wydziale Prawa Kanonicznego (1919-1929), z etyki na Wydziale Prawa Kanonicznego i na Wydziale Nauk Humanistycznych (1920-1923), z metodyki nauczania religii (1923-24) i z pedagogiki (1924-25) na Wydziale Nauk Humanistycznych. Pełnił również odpowiedzialne funkcje administracyjne: prodziekana Wydziału Prawa Kanonicznego (1920-21) i Wydziału Teologicznego (1921-22), rektora KUL (1922-1924), dziekana Wydziału Teologicznego (1924-1929), oraz wice-rektora KUL (1928-29).

22 sierpnia 1929 r. rozpoczął pracę w renomowanym *Collegium Angelicum* w Rzymie jako wykładowca teologii moralnej i pedagogiki (1929-1933). Otrzymał tam tytuł: *Magister in Sacra Theologia*, najwyższy tytuł naukowy w Zakonie OO. Dominikanów. W tym czasie założył Zgromadzenie Sióstr Dominikanek Misjonek Jezusa i Maryi (1932), którego celem miała być przyszła ewangelizacja Rosji, opanowanej przez ateistyczną ideologię komunistyczną.

W 1933 r. objął stanowisko rektora Studium Filozoficznego dominikanów we Lwowie, w którym wykładał patrologię, ascetykę i historię Kościoła katolickiego. W międzyczasie istotnie przyczynił się do powstania Studium Generalnego dominikanów w Warszawie, a następnie w 1937 został jego rektorem. Dwa lata później przyjął nominację na rektora i wykładowcę teologii moralnej w Studium Filozoficzno-Teologicznym dominikanów w Krakowie. Został go tam wybuch drugiej wojny światowej.

W okresie okupacji niemieckiej prowadził działalność społeczną, m.in. głaszac wykłady dla inteligencji (1939-1941). Od 1942 r. coraz rzadziej brał udział w życiu społecznym z uwagi na pogarszający się stan zdrowia, jak również narastające represje okupanta wobec zakonu. Z tych samych powodów wycofał się z pracy w Studium (1944) i poświęcił całkowicie pracy pisarskiej.

Jacek Woroniecki zmarł 18 maja 1949 r. w Krakowie na skutek ciężkiego ataku serca. Jego ciało zostało pochowane w grobowcu zakonnym na Cmentarzu Rakowickim. 7 grudnia 2004 r. rozpoczął się jego proces beatyfikacyjny.

Dorobek literacki

Bibliografia o. J. Woronieckiego obejmuje około 230 tytułów wydanych drukiem oraz ponad 60 prac pozostających w rękopisach, które znajdują się w Archiwum Polskiej Prowincji OO. Dominikanów w Krakowie.

Do najbardziej znaczących dzieł o. J. Woronieckiego należy *Katolicka etyka wychowawcza* (t. 1: *Etyka ogólna*, Poznań 1925; t. 2: *Etyka szczegółowa*, Kraków 1948; ostatnie wydanie – t. 1-2, Lublin 1995). Autor zawiera w niej

wykładnię ludzkiego życia moralnego, ujętą w perspektywie teologicznej, etycznej i pedagogicznej. Tytułowy katolicyzm znajduje tu swoje pozateologiczne uzasadnienie w realistycznej koncepcji człowieka i społeczeństwa. Człowiek, według autora, jest bytem osobowym, który dla określenia własnego dynamizmu domaga się korelacji wiedzy intelektualnej i działalności moralnej. Skutkiem tego, *Katolicka etyka wychowawcza* obejmuje rozważania na temat: celu ludzkiego działania (jakim jest dobro), poznania dobra (z którym wiąże się nieodłącznie hierarchia dóbr), wysiłku podejmowania decyzji (która jest bytem moralnym), oraz sprawności moralnych (czyli cnót). W konsekwencji, człowiek jawi się jako podmiot życia społecznego (politycznego), które stanowi nieodzowny warunek i naturalne środowisko jego fizycznego, moralnego i duchowego rozwoju.

W kontekście społecznych zainteresowań o. J. Woronieckiego, szczególnego znaczenia nabiera jego praca pt. *Quaestio disputata de natione et statu civili* („Divus Thomas” 29 (1926), s. 25-54; ostatnie wydanie – *O narodzie i państwie*, tłum. z jęz. łac. R. Maliszewski, Lublin 2004). Naród i państwo, zdaniem autora, nie różnią się ze względu na cel swego istnienia. Podstawą ich jedności jest wspólne moralne dobro danej społeczności, polegające na umożliwieniu poszczególnym jednostkom ich integralnego rozwoju w dobrym i cnotliwym życiu. Cel ten jednak oba typy społeczności osiągają na innej drodze. Państwo realizuje go przy pomocy prawa stanowionego, nad wdrażaniem którego czuwa legalna władza. Jest więc to sposób zewnętrzny, a przez to bardziej dostrzegalny. Naród z kolei kieruje ludźmi poprzez obyczaje, nad wprowadzaniem których czuwa opinia publiczna. Jest to zatem sposób wewnętrzny, zdeteterminowany prawem wpisany w ludzkie sumienia, a przez to mniej dostrzegalny. Z uwagi na moralne dobro człowieka, zarówno naród, jak i państwo wydają się być nieodzownym kontekstem jego osobowego rozwoju. Z tej też racji autor formułuje postulat zharmonizowania działań narodu i państwa.

Równie znaną publikacją o. J. Woronieckiego jest *Katolickość tomizmu* (Lublin 1924; ostatnie wydanie – Lublin 1999). Autor ukazuje w niej specyfikę myśli św. Tomasza z Akwinu, polegającą na jej relacji do realnie istniejącego świata osób i rzeczy, jak również do całego intelektualnego dorobku ludzkości. Wyjaśnia tym samym, na czym polega intelektualna atrakcyjność tomizmu i jego aktualność, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań historycznych. W konsekwencji, o. J. Woroniecki przeciwstawia tomistyczny realizm i uniwersalizm współczesnym koncepcjom partykularystycznym, a więc stanowisko, które respektuje rzeczywiście istniejący świat i dokonania minionych pokoleń, postawie, która programowo odcina się od przeszłości i podporządkowuje paradygmatom nowatorstwa, nowoczesności i oryginalności.

Doniosłe znaczenie posiada ponadto książka o. J. Woronieckiego, pt. *Pełnia modlitwy. Studium teologiczne dla inteligencji* (Poznań 1924; ostatnie wydanie – Warszawa 2000). Autor odrzuca w niej redukcjonistyczne koncepcje

aktów religijnych człowieka. Na przykładzie modlitwy, kwestionuje fideistyczną, sentymentalistyczną i indywidualistyczną interpretację zagadnień religijnych. Przypomina o konieczności integralnego widzenia człowieka, również w aspekcie jego życia religijnego. Sięga tym samym po realistyczną koncepcję osoby ludzkiej jako bytu duchowo-materialnego, którego działanie charakteryzuje się nie tylko uczuciem i wolą, lecz nade wszystko rozumem.

Nadto, wśród pozycji książkowych, na uwagę zasługują takie prace o. J. Woronieckiego, jak: *Królewskie kapłaństwo. Studium o powołaniu i wychowaniu kapłana katolickiego* (Poznań 1919; ostatnie wydanie – Warszawa 2000); *Wychowanie społeczne i praca społeczna* (Warszawa 1921); *Metoda i program nauczania teologii moralnej* (Lublin 1922); *Okolo kultu mowy ojczystej* (Lwów 1925); *U podstaw kultury katolickiej* (Poznań 1935; ostatnie wydanie – Lublin 2002); *Hagiografia, jej przedmiot, trudności i zadania w Polsce* (Kraków 1939); *Tajemnica Miłosierdzia Bożego. Nauka chrześcijańska o Miłosierdziu Bożym i o naszej wobec niego postawie* (Poznań 1945; ostatnie wydanie – Lublin 2001); *Św. Jacek Odrowąż i wprowadzenie Zakonu kaznodziejskiego do Polski* (Katowice 1947); *Umiejętność rządzenia i rozkazywania* (Poznań 1947; ostatnie wydanie – Wrocław 2004). Oprócz książek, o. J. Woroniecki jest autorem licznych artykułów, które znajdują się w archiwach zarówno wydawnictw krajowych, jak i zagranicznych (np. „Polski Przegląd Tomistyczny”, „Kwartalnik Teologiczny Wileński”, „Przegląd Teologiczny”, „Ateneum Kapłańskie”, „Przegląd Powszechny”, „Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy”, „Przegląd Katolicki”, „Wiadomości dla duchowieństwa”, „Szkoła Chrystusowa”, „Homo Dei”, „Królowa Apostołów”, „Prąd”, „Kurier Poznański”, „Głos Lubelski”, „Tygodnik Ilustrowany”, a także „Divus Thomas”, „Les Lettres”, „Xenia Thomistica”, „Revue Tomiste” itd.).

Wizerunek pisarski

Znamienną cechą publikacji o. J. Woronieckiego jest niezwykle szerokie spektrum poruszanej problematyki. Nie pozwala to zakwalifikować ich autora jako przedstawiciela wąsko pojętej specjalizacji. Wielowątkowość prac o. J. Woronieckiego znajduje swoją przyczynę w głębokiej symbiozie zachodzącej między jego zaangażowaniem społecznym a pracą naukową. Zauważał on potrzebę społecznej troski o edukację młodzieży, zwłaszcza na poziomie akademickim. Wykształconych przestrzegał przed kulturą recesją i zachęcał do permanentnej formacji intelektualnej i moralnej. Podkreślał odpowiedzialność inteligencji katolickiej za losy Kościoła i ojczyzny.

Reagował piórem na aktualne problemy swoich czasów, a do opracowanych tekstów z zasady nie powracał po raz drugi. Wynikało to nie tyle z tego, że życie stawiało przed nim ciągle nowe zadania, co raczej z tego, że za każdym razem usiłował rozwiązać daną kwestię w sposób obiektywny, uniwersalny i ostateczny. Poszczególne publikacje poprzedzał z reguły okres wielolet-

nich przygotowani: od zgromadzenia materiałów, sporządzenia notatek i przygotowania wstępnej redakcji, poprzez liczne odczyty i prelekcje, aż do wnikliwych dyskusji prowadzonych na kartach swej bogatej korespondencji. Tak złożony proces twórczy dobitnie świadczy o szczególnej trosce autora o słowo drukowane, o to, aby żaden tekst nie trafił do czytelnika zanim nie osiągnie właściwego stopnia dojrzałości. Tym samym w przypadku publikacji o J. Woronieckiego nie sposób mówić ani o ich tematycznej specjalizacji, ani o zmianie poglądów autora w czasie.

Rozległa erudycja pisarska o. J. Woronieckiego posiada swoiste znamię, określające jednocześnie wspólny wymiar jego dokonań na polu literackim. Wszystkie prace łączy osoba autora, bez reszty oddanego sprawom społeczeństwa, państwa i Kościoła. W konsekwencji, każdą jego książkę czy artykuł przenika zgodne odniesienie do katolickiej nauki społecznej, do której o. J. Woroniecki odwołuje się na każdym odcinku swego zaangażowania – jako etyk, pedagog i promotor tomizmu, jako wielki patriota i gorący miłośnik języka polskiego, jako teoretyk ascetyki i życia mistycznego, jako organizator życia duchownego, popularyzator liturgii, mariologii i nauki o miłosierdziu Bożym, jako historyk Kościoła i hagiograf, wreszcie jako tłumacz tekstów łacińskich, greckich i francuskich.

W pracy pisarskiej o. J. Woroniecki widział swoje życiowe posłannictwo. Traktował ją sumiennie i odpowiedzialnie, ponieważ miała być w jego rękach narzędziem kształtującym światopogląd i postawę polskiego społeczeństwa w duchu katolickiej kultury. Nie kierował się poszukiwaniem doktrynalnego nowatorstwa. Wręcz przeciwnie, pociągała go troska o wierne odczytanie i pomnożenie dokonań przeszłości. Uważał, że pisze o sprawach dla przeciętnego katolika znanych, lecz wymagających przypomnienia i – co najważniejsze – przełożenia na codzienne życie. Unikał moralizowania, sądząc, że o sile perswazji w najwyższym stopniu decyduje prawdziwość i poprawność przedstawionego rozumowania.

***

Wybrane opracowania: S. Bareła, *O. Jacek Woroniecki*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, 6 (1959), z. 1-2, s. 9-32; E. Janiak, *Formazione del carattere morale secondo padre Jacek Woroniecki*, Roma 1986; Z. Kobylińska, *Il concetto dell'educazione morale dell'uomo nell'insegnamento di Padre Jacek Woroniecki*, Roma 1992; S. Gałkowski, *Ku dobru. Aktualność filozofii wychowania Jacka Woronieckiego*, Rzeszów 1998; *Człowiek – moralność – wychowanie. Życie i myśl Jacka Woronieckiego OP*, red. J. Gałkowski, M. L. Niedziela, Lublin 2000; R. Polak, *Jacek Woroniecki – życie i twórczość naukowa*, „Człowiek w Kulturze”, 12 (1999), s. 214-240; K. Kalinowska, *Jacek Woroniecki o społeczeństwie i państwie*, Lublin 2005; I. Z. Błęszyńska OP, *O. Jacek Woroniecki. Dominikanin – Wychowawca – Patriota 1878-1949*, Lublin 2006.

PROFILES OF THE GREAT POLES: JACEK WORONIECKI OP

Summary

A value of a national culture is determined by a level of personal culture of its representatives. One of the eminent individuals of the Polish nation is Jacek Woroniecki (1878-1949) – Dominican, theologian, philosopher, and educator in one person.

A characteristic feature of Woroniecki's intellectual life is uncommonly wide spectrum of approached issues. It makes impossible to qualify him as a representative of a narrowly understood specialization. Multithreads of Woroniecki's works finds their reason in a deep symbiosis between his social involvement and his scientific life. He noticed a need of social care about the education of youth, especially on the higher level. He also warned the well-educated against a cultural regress and encouraged them to a permanent, intellectual, and moral formation. Jacek Woroniecki underlined a responsibility of the Polish Catholic intelligentsia for the future of Church and homeland.